

مقدمه‌ای بر تأثیر اندیشه امام (ره) و انقلاب اسلامی بر مبارزات مردم فلسطین

سعید قربانی

چکیده

انقلاب اسلامی ایران از شاخص‌ترین انقلاب‌های جهان به شمار می‌آید که تأثیراتی بس شگرف و عمیق بر حوزه داخلی ایران و نظام بین‌الملل و منطقه، گذاشته است. در واقع، انقلاب اسلامی ضمن تحول در نظام سیاسی-اجتماعی داخل، موجب بروز نوعی بیداری و احیای اسلامی در سطح جهان، به خصوص منطقه خاورمیانه، آن هم مبتنی بر اندیشه بازگشت به ایدئولوژی و مکتب اسلام شد و موجی از امید را در میان جوانان و گروه‌های مبارز به ویژه مبارزان اسلامی به وجود آورد. از جمله گروه‌های مبارز اسلامی که به شدت تحت تأثیر اندیشه‌های انقلابی ایران اسلامی قرار گرفت، جنبش جهاد اسلامی فلسطین و مقاومت اسلامی حماس بود که با الهام گرفتن از انقلاب اسلامی شکل گرفتند و مبارزه (انتفاضه) با صهیونیسم را سرلوحه مبارزات خویش قرار دادند. این مبارزات تحت عنوان انتفاضه با الگو گرفتن از انقلاب اسلامی در فلسطین شکل گرفته بودند. در این پژوهش، نگارنده درصدد است که ضمن بررسی عوامل شکل‌گیری و هدف انتفاضه و دستاوردها و شناخت انتفاضه‌های شکل گرفته، چگونگی تأثیرگذاری

جمهوری اسلامی ایران بر انتفاضه را با توجه به روش توصیفی - تحلیلی مورد بررسی قرار دهد. یافته‌های پژوهشی نشان از این دارند که گروه‌های جهادی در فلسطین با رویکرد مستقیم، تحت تأثیر انقلاب اسلامی شکل گرفته‌اند. البته در شکل‌گیری آنها، مبانی و اصول اخوانی هم تأثیرگذار بوده است، ولی آنچه باعث شد که اسلام به عنوان مبانی مورد استفاده در گروه‌های فلسطینی مورد توجه قرار گرفته و انتفاضه شکل بگیرد، انقلاب اسلامی ایران بود.

کلیدواژه‌ها: انقلاب اسلامی ایران، انتفاضه فلسطین، گروه‌های جهادی، ایدئولوژی اسلامی

مقدمه

پیروزی انقلاب اسلامی در ایران، موجی از امید و انگیزه را در میان مبارزان فلسطینی ایجاد نمود. پیروزی انقلاب اسلامی در ایران نشان داد که اسلام یگانه راه حل و جهاد بهترین روش مبارزه است؛ بنابراین پیدایش این نمونه اسلامی که می‌شد به آن اقتدا کرد گروه‌هایی از مسلمانان را بر آن داشت که به تشکیل جریان‌های مبارز در کشورهای خود اقدام کنند. بدین ترتیب، دیگر بار نظریه امکان رسیدن به قدرت از راه انقلاب مطرح شد، که در کشور فلسطین نمود عینی آن انتفاضه است. «انتفاضه» واژه‌ای است که از سال ۱۹۸۷ میلادی (۱۳۶۶ ش) وارد فرهنگ سیاسی گردید و مردم فلسطین با خیزش و قیام، اعتراض مستمر و غیر مسلح خود را در رابطه با رژیم صهیونیستی اعلام نمودند.^۱ انتفاضه یا انقلاب سنگ، جنبش جوان و نوین ضد صهیونیستی است که با بهره‌گیری از کم‌ترین امکانات در پی نیل به هدفی بزرگ یعنی آزادسازی فلسطین است. این حرکت محصول تأثیرپذیری از انقلاب اسلامی در احیای اسلام، پاسخی به اعمال فشار و اقدامات سرکوب‌گرانه رژیم اشغالگر قدس، واکنشی در برابر یأس، ناامیدی، ضعف و سستی دولت‌های عربی در رویارویی با اسرائیل و سرانجام، واکنشی در برابر ناتوانی و ناکامی گروه‌های نظامی و سیاسی فلسطین در نجات آن کشور است.^۲ انتفاضه فلسطین به منظور خارج شدن از بن‌بست مبارزات با الگو قرار دادن انقلاب اسلامی، اسلام را تنها ابزار کارآمد یافته و چنانچه رهبران انتفاضه، بارها اظهار و ابراز نموده‌اند:

تنها اسلام است که راهگشای آزادی فلسطین است، جنبش جهاد

۱. علی سپهری اردکانی، سیری در تاریخ فلسطین، تهران، پارس بوک، ۱۳۸۲، ص ۶۵.
 ۲. مرتضی شیروی، «فلسطین، انتفاضه و انقلاب اسلامی ایران»، معرفت، ش ۵۴، ۱۳۸۱، ص ۸۹.

از جمله گروه‌های مبارز اسلامی که به شدت تحت تأثیر اندیشه‌های انقلابی ایران اسلامی قرار گرفت، جنبش جهاد اسلامی فلسطین و مقاومت اسلامی حماس بود که با الهام گرفتن از انقلاب اسلامی شکل گرفتند و مبارزه (انتفاضه) با صهیونیسم را سرلوحه مبارزات خویش قرار دادند

اسلامی فلسطین نیز بر این باور است که مسئله فلسطین مسئله‌ای اسلامی است نه مسئله‌ای ملی که تنها مربوط به فلسطینیان باشد و یا مسئله‌ای عربی که تنها مربوط به اعراب باشد بلکه به همه مسلمانان تعلق دارد.^۱

بدیهی است که عامل تعیین کننده در انتفاضه حضور آگاهانه و عملی مردم است و اگر حضور مردم را از آن حذف کنیم، قیام، عملاً مفهومی نخواهد داشت.^۲ سؤالی که نگارنده در صدد پاسخ‌دهی به آن است اینکه، انتفاضه از لحاظ شکل‌گیری و ویژگی‌ها و دستاوردها و نقش جمهوری اسلامی ایران در روند آن به چه صورتی بوده است؟

۱. شکل‌گیری انتفاضه

پس از در هم شکستن قدرت امپراتوری عثمانی، که عنوان اسلامی را اساس مشروعیت سیاسی خود ساخته بود، جوانان، روشنفکران، رهبران قبیله‌ای و قومی عرب نوید عصر جدیدی از حکومت متحد و مستقل عربی را دادند؛ اما این خوش‌بینی مدت زیادی به طول نینجامید و سلطه قدرت‌های غربی بر سرزمین‌های عرب پس از جنگ اول، و آنگاه تقسیم آن به کشورهای کوچک و بزرگ مختلف، یأس و ناامیدی را در میان اعراب حاکم کرد. این روند هنگامی به اوج خود رسید که دار و دسته کوچکی از یهودیان ساکن فلسطین به کمک امپریالیسم غرب، توانستند سرزمین آبا و اجدادی فلسطینی‌ها را به تصرف درآورده و دولت اسرائیل را در ۱۹۴۸ شکل دهند. در قبال این اشغال دو محور مطرح شد: ۱. عبدالناصر و گسترش نهضت او به سایر نقاط جهان عرب از یک طرف ۲. ظهور سوسیالیسم عربی تحت رهبری حزب بعث از طرف دیگر، بار دیگر این شور و اشتیاق را در میان جوانان عرب به وجود آورد که می‌توان با توسل بدین حرکت فکری و سیاسی جدید، بر مشکلات موجود فائق آمده و با دست‌یازی به وحدت عربی

۱. منوچهر محمدی، *بازتاب جهانی انقلاب اسلامی*، تهران، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه دینی، ۱۳۸۵، ص ۲۵۴.

۲. علی‌اکبر ولایتی، *جمهوری اسلامی ایران و تحولات فلسطین*، تهران، وزارت امور خارجه، ۱۳۸۶، ص ۸۷.

پیروزی انقلاب اسلامی در
ایران نشان داد که اسلام
یگانه راه حل و جهاد
بهترین روش مبارزه است

و سوسیالیسم بعثی - ناصری، راه غلبه بر صهیونیسم و
برپایی نظام عادلانه اقتصادی - سیاسی عاری از استثمار
و دیکتاتوری در جهان عرب را هموار ساخت. اما این شور
و اشتیاق چندان دوام نیاورد؛ شکست ۱۹۶۷ اعراب از

اسرائیل و مرگ ناصر در ۱۹۷۰، زمینه زوال سریع تر تفکرات پان عربیستی و تلاشی
جدید برای یک ایدئولوژی جانشین را فراهم کرد. در واقع، تا اواخر دهه ۱۹۷۰ سیر
نشیب و فراز ایدئولوژیک عرب دور کامل خود را طی کرده بود؛ متفکران و سیاستمداران
عربی در عرض سه ربع قرن گذشته انواع ایدئولوژی‌های بومی و غربی در نظام‌های
سیاسی را آزمایش کرده و نتایج ناخوشایندی گرفته بودند.^۱ شکاف روزافزون میان
کشورهای عربی و گسترش مشاجرات میان آنها بر سر مسائل ارضی و منافع گروهی،
و علاوه بر آن ایجاد فاصله طبقاتی عظیم میان قشرهای جامعه بر اثر سیاست‌های
اقتصادی دولت‌های عرب و نیز ادامه سیاست سرکوب و فشار و اعمال دیکتاتوری علیه
آزادی خواهان، بار دیگر باعث سر خوردگی جوانان و روشنفکران عرب شد.^۲

با پیروزی انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۳۵۷ به رهبری امام خمینی (ره) به عنوان یک
عالم و مرجع روحانی مبارزات فلسطین که تاکنون دو بعد سیاسی و نظامی داشت و توأم
با اندیشه ناسیونالیستی بود، اکنون دارای بعد اعتقادی با وجهه اسلامی گردید. پیروزی
انقلاب اسلامی، اعتماد به ایدئولوژی و دین را به مسلمانان سراسر جهان بازگرداند و
جوشش و خروشی تحت عنوان انتفاضه را برای گروه‌های جهادی در فلسطین در پی
داشت. با حرکت مردمی انتفاضه در فلسطین حتی آنان که هنوز تحت تأثیر ناسیونالیسم
عربی هستند به اسلام به چشم یک منبع انرژی و وسیله اتحاد میان همه اعراب برای
نجات فلسطین می‌نگرند و بر خی هم صادقانه به تجدیدنظر در اندیشه‌های خویش
پرداخته‌اند.^۳

با آغاز دهه ۱۹۸۰ به طور کاملاً محسوسی، گرایش‌های اسلامی در فلسطین رو به
رشد گذاشت. جنبش اسلامی فلسطین معتقد است که سازمان آزادی‌بخش فلسطین
نیروی محرکه خود را برای مبارزه با صهیونیسم و آزادی تمام فلسطین از دست داده و
سر خوردگی مردم و به ویژه قشر جوان فلسطینی از جنبش‌های ناسیونالیستی و چپ‌گرا،

۱. هر ایر دکمچیان، جنبش‌های اسلامی در جهان عرب، ترجمه حمید احمدی، تهران، کیهان، ۱۳۶۶، ص ۴۶.

۲. همان، ص ۱۳.

۳. امام خمینی، فلسطین از دیدگاه امام خمینی (ره)، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، ۱۳۷۳،

فشارهای غیر قابل تحمل از جانب رژیم صهیونیستی و همچنین عدم اطمینان آنها به رژیم‌های عرب در حمایت از قضیه فلسطین، باعث گرایش شدید مردم فلسطین به سوی جنبش انقلابی-اسلامی در فلسطین شده است.^۱ از این منظر، خیزش‌ها و جنبش‌های اسلامی در کشورهای مسلمان به سرعت جای نهضت‌های مارکسیستی، سوسیالیستی و ناسیونالیستی را گرفت؛ به عنوان تنها راه نجات ملت‌ها از سلطه امپریالیزم، مقبولیت عمومی پیدا کرد؛ پان عربیسم، پان ترکیسم و پان ایرانیسم که امواج زیادی در جهان اسلام ایجاد کرده بود، با پیروزی انقلاب اسلامی ایران بر پایه ارزش‌های اسلامی، رنگ باخت و در واقع به پایان راه خود رسیدند.^۲ نتیجه مطالعاتی نشان می‌دهد که در نتیجه عدم کارایی ایدئولوژی‌های ناسیونالیستی و سوسیالیستی، فلسطینی‌ها بیشترین اقبال را به احیا و تقویت هویت اسلامی خود نشان داده‌اند و گروه‌های مقاوم نیز در مبارزه خود علیه دشمن اشغالگر موفقیت‌هایی را کسب کرده‌اند. از جمله آنها می‌توان به دستاوردهای انتفاضه اول، انتفاضه مسجدالاقصی و انتفاضه سوم مقاومت گروه‌های حماس و جهاد اسلامی در جنگ ۲۲ روزه و [۸ روزه و ۵۱ روزه] و همچنین حمایت دنیای اسلام از آنها اشاره کرد.^۳ در پژوهش حاضر تلاش نویسنده بر این است که با استفاده از مبانی نظریه بحران هویتی نشان دهد که جنبش‌های شکل گرفته در فلسطین در آغاز با استفاده از رویکردهای ناسیونالیستی یا کمونیستی به مبارزه با اسرائیل غاصب می‌پرداختند، ولی با شکل‌گیری انقلاب اسلامی در ایران و شکل‌گیری حکومتی بر پایه دین، نگاه جنبش‌ها به راه‌های مبارزه عوض شد و آنها روی به اسلام و مبانی اسلامی آوردند، تا با استفاده از مبانی اسلامی، که حاصل آن پیروزی انقلاب اسلامی در ایران بود، دست به مبارزه با رژیم اشغال‌گر قدس بزنند. از این زاویه بود که جنبش‌هایی تحت عنوان جهاد اسلامی و مقاومت اسلامی (حماس) تحت تأثیر انقلاب اسلامی ایران با رویکرد مبارزه اسلامی در قالب انتفاضه در فلسطین شکل گرفتند.

۲. تعریف انتفاضه

«انتفاضه» واژه عربی است که از ریشه «نَفَضَ» به معنای جنبش، لرزش، شکوفه زدن، انقلاب، قیام علیه رخوت و رکود پیش از انقلاب و حرکت همراه با نیرو و شتاب

۱. جمیله کدیور، *انتفاضه؛ حماسه مقاومت فلسطین*، تهران، اطلاعات، ۱۳۷۲، ص ۱۸.

۲. منوچهر محمدی، همان، ص ۹۶.

۳. زاهد غفاری هاشجین، «نقش جنبش‌های اسلامی در تقویت هویت اسلامی در عرصه‌های جهانی شدن؛ با تأکید بر جنبش‌های اسلامی فلسطین»، *دانش سیاسی و بین‌الملل*، ش ۱، ۱۳۹۱، ص ۴۷.

بدیهی است که عامل
تعیین کننده در انتفاضه
حضور آگاهانه و
عملی مردم است و اگر
حضور مردم را از آن
حذف کنیم، قیام، عملاً
مفهومی نخواهد داشت

است؛ انتفاضه واژه‌ای است که از سال ۱۹۸۷ وارد فرهنگ
واژگان نوین انقلابی - سیاسی مصطلح شده است. تا پیش
از این زمان، لفظ انتفاضه فقط در کتاب‌های لغت مشهود
بود، ولی با خیزش مسلمانان فلسطین و استمرار آن امروزه
شاید کمتر کسی باشد که نسبت به قیام اسلامی فلسطین
(انتفاضه) بی‌اطلاع باشد.^۱ «انتفاضه» هر چند که در
اصطلاح به قیام، شورش و خیزش عمومی گفته شده است

و در خصوص فلسطین نیز شمول دارد، ولی معنای لغوی آن، از کاربرد اصطلاحی‌اش
درباره ریشه‌های قیام فلسطین رساتر است؛ در لغت‌نامه دهخدا و همچنین فرهنگ
لاروس عربی، معنای‌ای از قبیل: دزدها را از جاده زدودن، شکوفایی آخرین سنبل،
تمام شدن دوره نقاهت و مریضی، گرفتن گرد و غبار لباس و افشاندن شدن، ذکر شده
است. این تطابق معنا در وجهی از راه حل انتفاضه فلسطین نمایان است که بر اساس
آن غفلت‌ها، خیانت‌ها، اختلاف‌ها و تنبلی‌ها، کنار گذاشته شده است و نوعی طلب
خالص شدن، نجات یافتن و عافیت‌ساز دردهای پیشین مبارزات، در آن جست‌وجو
شود.^۲

در واقع انتفاضه حرکت خودجوش، فراگیر و پایدار مردم فلسطین است که بیش از آن
که یک حرکت نظامی و سیاسی باشد، یک حرکت دینی و فرهنگی است. از این حیث
برجسته‌ترین ویژگی‌های این انتفاضه، اسلامی بودن، شمولیت زیاد و استمرار تحول‌زای
آن است. انتفاضه حرکتی است که در آن مردم با تکیه بر باورهای وجودی خویش به
میدان آمده‌اند. در تاریخ انقلاب‌ها و مبارزات، واژه انتفاضه به معنای عام پیشینه‌ای
طولانی دارد. همین‌طور انتفاضه نشان‌گر قیام علیه رخوت و رکود و مرحله ماقبل انقلاب
است. وقوع انقلاب اسلامی ایران و صدور آن موجی از بیداری اسلامی که مبدأ انقلاب،
کشورهای مسلمان و به ویژه جهان عرب را فراگرفت نقش اساسی و ریشه‌ای در بیداری
مسلمانان و ظهور جنبش‌های مذهبی در منطقه به خصوص در داخل سرزمین اشغالی
داشته است.

ظهور انقلاب اسلامی در ایران، به شکل‌های گوناگون بر روند شکل‌گیری و تداوم
نهضت‌های دینی و مذهبی در جهان که عمدتاً نهضت‌های اسلامی بوده‌اند، تأثیر گذار

۱. جمیله کدیور، همان، ص ۱۷.

۲. حمید پاشاپور یوالاری، امام خمینی و انتفاضه فلسطین، تهران، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۱، ص ۸۲.

بوده است؛ مهم‌ترین این تأثیرات عبارت‌اند از:

۱. تغذیه فکری و ایدئولوژیک نهضت‌های دینی
۲. ایجاد روحیه ظلم‌ستیزی و نفی سلطه‌طلبی در میان این نهضت‌ها
۳. انتقال روش‌های مبارزاتی به این نهضت‌ها.^۱

۳. بررسی فرآیند شکل‌گیری سه انتفاضه در فلسطین

انتفاضه اول: ۱۷ آذرماه ۶۶ (هشتم دسامبر ۱۹۸۷)

قیام مردم فلسطین در سرزمین‌های اشغالی انتفاضه‌ای خودجوش و کاملاً غیرمنتظره بود و رهبری واقعی نداشت. در مراحل اولیه قیام، اسرائیل سعی بر این داشت که به آن به عنوان یک حادثه محلی که نباید آن را جدی تلقی کرد، نگاه کند؛ لذا آن کشور به ارزیابی مجدد موقعیت و تغییر اساسی در سیاست خود نپرداخت. چرا که به ادعای اسرائیل، حاکمیت آن کشور در سرزمین‌های اشغالی و کنترل اسرائیل بر جمعیت فلسطینی همیشه خدشه‌ناپذیر بوده و استمرار خواهد داشت. لذا تلاش اسرائیل صرفاً بر این بود که چطور با تظاهرکنندگان سنگ‌پرانی‌ها و سایرین برخورد نماید؟ اما وسعت قیام در مراحل بعدی و شدت خشونت اسرائیلی‌ها و به خصوص سیاست «رابین» در برخورد شدید با تظاهرکنندگان، موسوم به سیاست «شکستن استخوان‌ها» که وحشیانه و دارای آثار عکس بود و انعکاس این رویدادها توسط وسایل ارتباط جمعی در سراسر جهان، موجب شد که همدردی‌های بین‌المللی با فلسطینی‌ها بیشتر شود؛ مسئله‌ای که اسرائیل هرگز قبلاً درباره آن اندیشه نکرده بود و لذا مقابله با ابراز همدردی‌های وسایل ارتباط جمعی بین‌المللی درباره فلسطینی‌ها در دستور کار اسرائیل قرار گرفت. فلسطینی‌ها در انتفاضه اول که در پی زیر گرفته شدن چند کارگر فلسطینی توسط یک کامیون اسرائیلی در گذرگاه ایریز در منطقه جبالیا واقع در نوار غزه آغاز شد و با عنوان انتفاضه سنگ تا سال ۱۹۹۱ (۱۳۷۰ ه.ش) تداوم یافت، حتی یک گلوله هم شلیک نکردند. اما اسحاق رابین، نخست‌وزیر وقت رژیم صهیونیستی با شکستن استخوان‌های جوانان فلسطینی به آن پاسخ داد. از سال ۱۹۹۱ و پس از آن که نیروهای صهیونیستی توانستند آثار این انتفاضه را تا حدودی مهار کنند، نیروهای مقاومت فلسطینی به سلاح متوسل شدند و سربازان اسرائیلی را در نوار غزه هدف قرار دادند. از این سال به بعد

۱. محسن مجرد، تأثیر انقلاب اسلامی بر سیاست بین‌الملل، تهران، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۶، ص ۱۹۷.

فلسطینی‌ها از اتومبیل‌های بمب‌گذاری شده استفاده می‌کردند.^۱ مهم‌ترین دلایل شکل‌گیری انتفاضه ۱۹۸۷ از منظر دکتر سری نُسبیه استاد دانشگاه بیرزیت از این قرار است:

۱. عوامل اقتصادی، این عوامل در بهبود یا وخیم‌تر کردن شرایط فلسطینی‌های ساکن در اراضی اشغالی از جایگاه ویژه‌ای برخوردار هستند. از این رو در به حرکت درآوردن موتور انتفاضه می‌توانند نقش بارزی ایفا کنند.

۲. به کارگیری ابزار خشونت و قلع و قمع از سوی اسراییلیان علیه ملت فلسطین که به گسترش محیط ناامن و ناهنجار و خفقان آور کمک نموده، در نتیجه زمینه انفجار انتفاضه را پدیدار کرده است.

۳. «اسکان یهودیان در اراضی اشغالی» و به دنبال آن «مصادره سرزمین‌های فلسطینی» به عنوان یکی از محرکه‌های عمده در خیزش سال ۱۹۸۷ به شمار می‌رود؛ چرا که در پی آن هزاران فلسطینی از خانه و کاشانه خود آواره شده و موطن واقعی خود را از دست داده‌اند.

۴. عوام‌فریبی اسراییل در برابر سازمان آزادیبخش فلسطین که به عنوان نماینده قانونی ملت فلسطین به شمار می‌رفت. به علاوه احاله‌گفت‌وگوز سوی اسراییل به سوی جایگزینی برای سازمان مزبور، نقش مهمی در انتفاضه مردمی فلسطین به همراه داشت.

۵. عدم التزام عملی اسراییل نسبت به حقوق فلسطینیان که به موجب «معاهده چهارم ژنو» تعیین و تضمین زندگی و حق تملک ایشان الزامی است.

۶. افزایش تعداد ساکنان در کرانه باختری و نوار غزه همراه با پنهان نگاه داشتن فرصت‌های رونق اقتصادی ویژه با بهره‌گیری از اهرم فشارهای قانونی منبعث از خوی ستمکارانه اسراییل علیه فلسطینیان در اراضی اشغالی. کلیه عوامل مزبور در داخل فلسطین و سرزمین‌های اشغالی به مثابه عوامل داخلی در ایجاد انتفاضه ۱۹۸۷ تأثیر بسزایی داشته است.^۲

نکته تلخ از نتیجه انتفاضه اول به انحراف کشاندن آن با برپایی کنفرانس صلح مادرید و فریب طرف عربی - فلسطینی برای وصول به آمال و حق ضایع شده آنها بود.

۱. ناصر پورحسن، «مؤلفه‌های فرهنگ استراتژیک اسراییل»، مطالعات فلسطین، ش ۸ و ۹، ۱۳۸۷، ص ۳۵.
 ۲. محمد سعد ابوعماد، «انتفاضه فلسطین؛ ۱۹۹۰-۱۹۸۷ و انتفاضه مسجداالاقصی»، ترجمه مجتبی فردوسی‌پور، سیاست خارجی، ش ۱، ۱۳۸۰، ص ۱۹.

انتفاضه دوم: انتفاضه مسجدالاقصی، ۷ مهر ۱۳۷۹ (۲۸ سپتامبر ۲۰۰۰)

انتفاضه الاقصی، «دور دوم انتفاضه فلسطین» است. این قیام پس از این که اشغال‌گری و جنایت‌های صهیونیست‌ها پس از مذاکرات صلح اعراب و اسرائیل و تشکیل حکومت خودگردان فلسطین در «غزه و اریحا» به ریاست «یاسر عرفات» تداوم یافت، شروع شد. ریشه‌های اصلی این انتفاضه

نتیجه مطالعاتی نشان می‌دهد که در نتیجه عدم کارایی ایدئولوژی‌های ناسیونالیستی و سوسیالیستی، فلسطینی‌ها بیشترین اقبال را به احیا و تقویت هویت اسلامی خود نشان داده‌اند و گروه‌های مقاوم نیز در مبارزه خود علیه دشمن اشغالگر موفقیت‌هایی را کسب کرده‌اند

را می‌توان نامیدی مردم فلسطین از حکومت خودگردان فلسطین برای بازگرداندن حقوق پایمال شده آنان و مخالفت توده‌های مردمی فلسطین با ادامه مذاکرات سازش تشکیلات خودگردان با رژیم صهیونیستی و نیز هماهنگی‌های امنیتی با آن علیه نیروهای مبارز نام برد. فلسطینیان پس از پشت سر گذاشتن همه تجربه‌های گذشته و رویکردهای سازش با رژیم صهیونیستی، بر این مسئله تأکید کردند که تنها راه حل مؤثر، درگیری و کشمکش با صهیونیست‌ها، استفاده از قوه قهریه و جهاد مسلحانه (انتفاضه) است. بدین لحاظ هنگامی که احساسات دینی آنها از سوی «آریل شارون» در دیدارش از مسجدالاقصی نادیده گرفته شد، دور دوم انتفاضه خود را شروع کردند. به همین لحاظ به این قیام «انتفاضه الاقصی» گفته می‌شود.^۱

پیش‌زمینه‌ها و علل انتفاضه مسجدالاقصی

۱. پیروزی حزب‌الله در جنوب لبنان، ۴ خرداد ۱۳۷۹ (۲۵ می ۲۰۰۰)

یکی از علل و پیش‌زمینه‌های دور جدید انتفاضه، پیروزی لبنان بر رژیم اسرائیل بود، که این پیروزی عقب‌نشینی رژیم اسرائیل را در پی داشت. البته عقب‌نشینی اسرائیل صرفاً در بحث جنوب لبنان نبود بلکه اسرائیل بعدها در موارد دیگری نیز مانند نوار غزه، روی به عقب‌نشینی آورد. عقب‌نشینی اسرائیل از جنوب لبنان، طلسم شکست‌ناپذیری اسرائیل را شکست! و این مسئله را ثابت کرد که در سایه مبارزه و اتحاد می‌توان بر دشمنی مقتدر و تاب‌ن‌دندان مسلح چون اسرائیل پیروز شد.^۲

۱. مجید صفاتاج، تحولات خاورمیانه پس از انقلاب اسلامی، تهران، سفیر اردهال، ۱۳۸۷، ص ۱۵۳.
۲. این روز در لبنان به نام «روز آزادی» نامگذاری شده و جشن گرفته می‌شود.

در واقع انتفاضه حرکت خودجوش، فراگیر و پایدار مردم فلسطین است که بیش از آن که یک حرکت نظامی و سیاسی باشد، یک حرکت دینی و فرهنگی است. از این حیث برجسته ترین ویژگی های این انتفاضه، اسلامی بودن، شمولیت زیاد و استمرار تحول زای آن است

۲. شکست مذاکرات کمپ دیوید دوم- پس از آن که مذاکرات طولانی کمپ دیوید دوم- از تیر ماه تا شهریور ۱۳۷۹- میان عرفات، ایهود باراک و کلینتون بدون دستیابی به نتیجه ای ناکام ماند، این امر ثابت شد که رژیم صهیونیستی حاضر به عقب نشینی از موضع سخت و اولیه خود نیست و قدس شرقی را به عنوان پایتخت کشور مستقل فلسطین نخواهد پذیرفت و به همین دلیل هم شارون با حضور خود به همراه ۱۰۰۰ چکمه پوش صهیونیست در صحن حرم الشریف معادله بازی را به گونه دیگری رقم زد.

۳. به تعویق افتادن اعلام کشور مستقل فلسطین

بر اساس توافق نامه وای ریور (سپتامبر ۱۹۹۹) قرار بود در تاریخ (۱۳ سپتامبر ۲۰۰۰) کشور فلسطین، مستقل اعلام شود. اما این امر بر اثر فشارهای سیاسی و اقتصادی رژیم صهیونیستی و ایالات متحده امریکا به تعویق افتاده و بعد به فراموشی سپرده شد. این امر باعث شد تا طرف فلسطینی از روند مذاکرات قطع امید کند. چرا که مردم فلسطین شاهد بودند که بیش از ۷ سال از امضای پیمان اسلو (۱۹۹۳) می گذرد، اما فلسطینیان بدون دستیابی به حقوق حقه خود، در شرایط بدی به سر می برند. فلسطینیان با به تعویق افتادن اعلام کشور مستقل فلسطینی دریافتند که به آن آرزو و آرمان خود که همان زندگی در کشور مستقل فلسطین است، دست نخواهند یافت.

انتفاضه سوم: تیر ماه ۱۳۹۳ (جولای ۲۰۱۴)

یکی از اصطلاحاتی که به دنبال «بیداری اسلامی» رایج شد و برای رژیم صهیونیستی نیز چالشی اساسی و جدی ایجاد کرد، اصطلاح انتفاضه سوم است. فلسطینی ها در سال ۱۹۸۷، انتفاضه اول و در سال ۲۰۰۰ انتفاضه دوم یا مسجدا لاقصی را رقم زدند و هم اکنون با فرصت بی بدیل در فضای بیداری اسلامی با ویژگی صهیونیسم ستیزی، استکبار ستیزی، وحدت طلبی و عدالت خواهی امکان بسیار مناسبی برای حذف رژیم صهیونیستی با عقبه و توان مردمی فراهم بود که متأسفانه از آن استفاده نشد و انتفاضه سوم با محدود شدن در قالب عملیات فردی و بدون پشتوانه قوی گروه های جهادی با توطئه تبلیغاتی صهیونیست ها به انتفاضه چاقو نیز تحریف شد و عملاً استمرار و

گسترش نیافت.

۴. ویژگی‌های مشترک در سه انتفاضه فلسطین

اسلامی بودن

در واقع ویژگی اصلی این قیام اسلامی بودن آن است؛ نقطه انفجار این قیام مساجد و توسط ائمه جماعت، روشنفکران اسلامی و فارغ‌التحصیلان بوده و در میان جوان‌ها به سرعت گسترش پیدا نموده است. از بلندگوهای مساجد غالباً با ندای الله اکبر مردم به تداوم مبارزه دعوت می‌شوند و ائمه جماعات، مردم را در مساجد به مبارزه با رژیم صهیونیستی فرامی‌خوانند.

مردمی بودن

یکی از ویژگی‌های مهم انتفاضه، مشارکت تمام قشرهای مردم در آن است و نقطه شروع انتفاضه‌های اول و دوم با قیام مردم، اعم از زن و مرد، پیر و جوان با دستان خالی در مقابل ارتش مسلح بوده است.^۱

حرکت اسلامی، جنبش یک گروه خاص از مردم نیست، بلکه وجدان جوشان ملت و ریشه‌های انقلابی آن است که وابستگی حزبی، جناحی و دولتی هم ندارد.

استمرار

به غیر از انتفاضه سوم که متناوباً از سوی مردم مسلمان فلسطین به صورت خودجوش انجام می‌شد، انتفاضه اول و دوم استمرار قابل توجهی داشت که با انحراف و سرکوب صهیونیست‌ها مواجه گردید.

سراسری بودن

گستره برپایی این قیام شهرها، آبادی‌ها و تمام مناطق فلسطینی اعم از کرانه غربی، غزه و حتی اراضی اشغالی ۴۸ را نیز در بر می‌گرفت و اختصاص به محدوده جغرافیایی خاصی از فلسطین نداشت.

کم‌هزینه بودن

در سه انتفاضه مذکور نیاز به تجهیزات و عدوات یا سرمایه و هزینه خاصی وجود نداشت و مردم فلسطین با اندک سلاح خود که سنگ و حضور جدی خیابانی بود، به مقابله با ارتش صهیونیستی می‌پرداختند.

۱. حشمت‌الله مشایخی، «تأثیر انتفاضه ملت فلسطین بر رژیم صهیونیستی»، آفاق/امنیت، ش ۷، ۱۳۸۹، ص ۱۳۵.

۵. پیامدها و دستاوردهای انتفاضه

در واقع انتفاضه پس از سپری کردن چندین سال از حیات خود در فلسطین، هر چند دارای فراز و نشیب‌هایی بوده است که گاهی اوقات بر اثر حوادث و رخدادهایی فروکش کرده یا زمانی نیز شتاب گرفته و پیشرفت تصاعدی پیدا کرده، اما در مجموع تاکنون مهم‌ترین و عظیم‌ترین قیام مردمی فلسطین به شمار می‌رود. انتفاضه نوع روابط و عملکرد صهیونیست‌ها را در قبال ملت فلسطین و مبارزات آنان تا حد زیادی دست‌خوش تغییر و تحول کرد و رژیم صهیونیستی را با بحران‌ها و تهدیدهای متفاوت روبه‌رو ساخت و بحرانی امنیتی و داخلی پیش روی آن قرارداد؛ به گونه‌ای که توجه و توان ملی آن رژیم تا حدودی از نگرانی‌ها و تهدیدهای خارجی به سمت نگرانی‌های داخلی معطوف شد.^۱ بنا به اعتراف اسرائیلی‌ها، انتفاضه طولانی‌ترین و خشن‌ترین قیام ملی فلسطینی‌هاست که سرزمین‌های اشغالی شاهد آن بوده است که دارای پیامدها و دستاوردهایی به شرح زیر بوده است:

نفی موجودیت و تهدید امنیت رژیم اشغالگر قدس

مؤسسه مطالعات استراتژیک جافی در فلسطین اشغالی اعلام می‌دارد تمامی شواهد حاکی از آن است که حفظ وضع موجود بیش از پیش موفقیت اسرائیل را به خطر می‌اندازد و انتفاضه‌ای که از سال ۱۹۸۷ شروع شده، هر لحظه تشدید می‌شود. شقاقی نیز در مورد میزان عملیات‌های جهادی علیه نیروهای اشغالگر و تأثیر آن بر امنیت آن رژیم می‌گوید:

وسعت عملیات جهاد اسلامی طی سال‌های نخست انتفاضه به حدی بود که به گفته یکی از رهبران تبعیدی جهاد، تا سال ۱۹۸۹، حدود ۶۹ نفر از نیروهای اسرائیلی توسط نیروهای جهاد اسلامی کشته و یا زخمی شدند.

افشای چهره واقعی رژیم صهیونیستی

انتفاضه رژیم صهیونیستی را در بن‌بست و تنگنا قرار داد؛ به طوری که نیروهای امنیتی آن با شدت تمام و با صحنه‌هایی رقت‌آور که گوشه‌هایی از آن از طریق وسایل ارتباط جمعی و ماهواره‌ها در معرض دید افکار عمومی جهان قرار گرفت، نسبت به سرکوب مردمی که غیر مسلح بودند، پرداخت و به طور علنی دست و بازوی آنها را شکست و هزاران نفر از آنها را به زندان افکند. در واقع سنگ‌هایی که مردم فلسطین، اعم از زن

۱. همان، ص ۱۱۶.

فلسطینیان پس از پشت سر گذاشتن همه تجربه های گذشته و رویکردهای سازش با رژیم صهیونیستی، بر این مسئله تأکید کردند که تنها راه حل مؤثر، درگیری و کشمکش با صهیونیست ها، استفاده از قوه قهریه و جهاد مسلحانه (انتفاضه) است

و مرد، نوجوان و جوان که به سوی نیروهای امنیتی و نظامی آن رژیم پرتاب می کردند و متقابلاً سرکوب شدید آنها، نقاب الگوی دموکراسی اسراییل را در هم شکست.

ایجاد تحرک و تحول در اعراب مقیم در اراضی اشغالی قبل از ۱۹۶۷

انتفاضه در طرف های مؤثر و مهم در قضیه فلسطین، و نیز در همه مردم فلسطین، تأثیرات چشمگیری گذاشته است. از آنجا که این گونه تأثیرات در فلسطینی های

ساکن اراضی اشغالی قبل از ۱۹۶۷، موجب تهدیدهای جدی تری برای امنیت رژیم اشغالگر فلسطین شد و در واقع خطر انتفاضه را تا پشت در خانه صهیونیست های مهاجر برد، آن رژیم با جدیت بیشتری به بررسی این امر پرداخته است.^۱

ایجاد مشکلات اقتصادی برای رژیم صهیونیستی

تداوم انتفاضه، رژیم صهیونیستی را در ابعاد مختلف داخلی، منطقه ای و بین المللی با مشکلات اقتصادی جدی مواجه کرده است. در این رابطه مؤسسه جافی در تحلیلی جامع می نویسد: هر چقدر انتفاضه استمرار یابد، مقاومت عربی در برابر تهدیدهای اقتصادی اسراییل افزایش می یابد و نتیجه این است که فلسطینی ها مجدداً به کشاورزی که یک فاکتور اساسی در تولید مایحتاج زندگی انسانی است روی می آورند و کاهش چشم گیری در تقاضای کالاهای خارجی و انتقال نیروی کار به اسراییل رخ می دهد. در این حالت اسراییل هر چقدر در سرکوب اعتراضات مبارزین فلسطینی موفق می شود، از آن طرف برای حفظ وضعیت موجود و حل مشکلات اقتصادی رو به رشد، به زحمت افتاده است و هر چقدر خشونت مبارزه استمرار یابد، مشکلات رژیم صهیونیستی مستقیماً در وسایل امنیتی و سیاسی بیشتر متمرکز می شود.

دمیدن روح حیات و عزت بخشی به مردم و گروه های فلسطینی

با انتفاضه، فلسطینی ها پس از چند دهه در موضع تهاجم و رژیم صهیونیستی در وضعیت انفعال و تدافعی قرار گرفت و امنیت داخلی آن رژیم به شدت به خطر افتاد.^۲

۱. علی اکبر ولایتی، همان، ص ۱۲۱.

۲. حسین هاونگی، مقاومت/اسلامی در گستره سیاست جهانی، «انتفاضه مردم فلسطین و دولت های اسلامی»، تهران، دفتر مدیریت اسوه/عصر ایرانیان، ۱۳۹۱، ۱۸۴.

یکی از علل و پیش‌زمینه‌های دور جدید انتفاضه، پیروزی لبنان بر رژیم اسرائیل بود، که این پیروزی عقب‌نشینی رژیم اسرائیل را در پی داشت. البته عقب‌نشینی اسرائیل صرفاً در بحث جنوب لبنان نبود بلکه اسرائیل بعدها در موارد دیگری نیز مانند نوار غزه، روی به عقب‌نشینی آورد

قرار دادن فلسطینی‌ها در موضع حمله

انتفاضه، ملت فلسطین را در موضعی قرار داد که دیگر نه فقط حکم طرف مغلوب را نداشته باشد، بلکه در بسیاری مقاطع شرایط ویژه‌ای را به دشمن خود تحمیل کند و این در حالی بود که برخی محافل اسرائیلی که مسئول بررسی امور نوار غزه بودند، اظهار داشتند که جنبش‌های دینی در نوار غزه تا قبل از انتفاضه، حرکت‌های مرکزی و محور به شمار نمی‌آمدند.^۱

تشکیل دولت توسط حماس و گروه‌های مقاومت و حضور گسترده آنها در شهرداری‌ها از مهم‌ترین دستاوردهای انتفاضه است. به رغم آنکه غرب تلاش داشت تا با انتخابات ظاهری و صوری، دولتی سازشکار را در رأس قدرت قرار دهد اما رأی مردم به حماس نشان داد که ملت فلسطین سلاح مقاومت را به عنوان دولت آینده خود انتخاب کرده و خواستار ادامه انتفاضه هستند.^۲

تغییر نگاه مسلمانان و کشورهای منطقه به فلسطین

از آنجایی که منشأ و تعیین‌کننده جهات فکری انتفاضه، اسلام و گرایش‌های شیعی است، تأثیر‌پذیری‌ای که دولت‌ها و مسلمانان منطقه از عملیات‌های شهادت‌طلبانه مبارزین فلسطینی داشتند موضوعی انطباقی بود. از سوی دیگر از آنجا که انتفاضه-چنان‌چه در اظهارات صاحب‌نظران سیاسی، نظامی و حتی مقامات رژیم صهیونیستی اعلام می‌شود- به گونه‌ای غیر منتظره بالاترین تهدیدها، فشارها و آسیب‌ها را به آن رژیم وارد می‌کند، از این رو اغتنام این فرصت از طرف دولت‌های عربی که در عرض شش روز از اسرائیل شکست خورده بودند امری منطقی به شمار می‌رود.^۳

عبدالعزیز رنتیسی یکی از اعضای فعال فلسطینی در رابطه با پیامدهای انتفاضه اعتقادشان بر این است که:

اول اینکه انتفاضه راه صحیح را به مردم فلسطین نشان داد و توجه آنها را به سوی اسلام جلب کرد. دوم اینکه انتفاضه با مفسده‌هایی مثل مستی و اعتیاد و شادی‌های کاذب و بی‌مبالاتی جنسی و... که تا پیش

۱. علی‌اکبر ولایتی، همان، ص ۱۲۰.

۲. جمهوری اسلامی، ۱۳۸۹/۱۰/۲۱، ش ۹۰۹۰، ص ۱۶.

۳. حسین هاونگی، همان، ص ۱۸۷.

ترس و وحشت اسراییل از
برگزاری مراسم سالانه روز
جهانی قدس و مراسم برائت
از مشرکین، خود حکایت گر
کارآمدی این اقدامات از سوی
بنیان گذار جمهوری اسلامی است

از آن در بین مردم رواج داشت،
مبارزه کرد، سوم این که انتفاضه
روحیه دشمن ستیزی را در مردم
تازه کرد.^۱

آسیب شناسی انتفاضه

هر گونه اقدام و تصمیمی علیه ویژگی های مثبت انتفاضه آن را ناکارآمد خواهد کرد. که اگر آن را از حالت مردمی خارج کنیم یا اگر آن را وابسته به هزینه ها و سرمایه بالا و تجهیزات نماییم یا اگر آن را محدود به یک دولت یا گروه و جریان کنیم یا اگر محدود به وقوع آن را محدود به یک شهر یا منطقه همچون غزه بنماییم، یا اگر نسبت به استمرار آن وقفه ای ایجاد کنیم و... انتفاضه از کارایی خود تهی شده و به راحتی دچار انحراف، رخوت و مهار از سوی دشمن می شود. در کنار موارد فوق باید به افکار عمومی جهان در جلب حمایت از انتفاضه و بکارگیری ابزار رسانه ای در اطلاع رسانی جریان مقاومت و تقویت رهبری برای اتخاذ راهبرد واحد در جریان مبارزه نیز استفاده کرد و به خاطر داشت که کم توجهی به هر یک از این موارد همان طور که مقاومت هفتاد ساله ملت فلسطین را ناکام خواهد گذاشت به استمرار این وضع اسفبار نیز خواهد افزود.

۶. تأثیر انقلاب اسلامی بر انتفاضه

در وهله اول انقلاب اسلامی موازنه قوا را به نفع ملت مظلوم فلسطین بر هم زد و با حمایت پیگیر از مبارزه مجاهدان فلسطینی در قبال اسراییل، در جهت خشکانیدن ریشه های صهیونیسم بین الملل اقدام نمود. علاوه بر این، ایران اسلامی، نخستین کشوری بود که با اختصاص دفتری به عنوان سفارت فلسطین، حمایت بی دریغ خود از مبارزات ملت فلسطین را اعلام کرد. در راستای این حمایت ها، امام خمینی (ره) با نامگذاری آخرین جمعه ماه مبارک رمضان به نام «روز جهانی قدس»، خطر صهیونیسم را در سراسر جهان متذکر شدند و جبهه سیاسی محکمی را در برابر استکبار جهانی و صهیونیسم بین الملل ایجاد نمودند. افزون بر این، امام خمینی (ره) با احیای مراسم برائت از مشرکین در موسم حج ابراهیمی و یادآوری خطر اسراییل در این مراسم، پایه های مشروعیت رژیم صهیونیستی را متزلزل کرد. ترس و وحشت اسراییل از

۱. جمیله کدیور، همان، ص ۲۰۵.

تداوم انتفاضه، رژیم صهیونیستی را در ابعاد مختلف داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی با مشکلات اقتصادی جدی مواجه کرده است

برگزاری مراسم سالانه روز جهانی قدس و مراسم براثت از مشرکین، خود حکایت‌گر کارآمدی این اقدامات از سوی بنیان‌گذار جمهوری اسلامی است. بدین ترتیب، انقلاب اسلامی بر دامنه، قلمرو

و گستره حمایت از مبارزه ملت فلسطین افزود و با جهانی کردن این قلمرو حمایتی، یکی از ضعف‌های عمده و نواقص مبارزات فلسطینی را برطرف نمود.

رهبران جمهوری اسلامی ایران از ابتدا با قاطعیت و صراحت، از انتفاضه مردم فلسطین حمایت همه‌جانبه‌ای کردند و آن را یکی از بهترین روش‌های ممکن مبارزه فرسایشی علیه اسرائیل دانسته‌اند.^۱ یکی از شعارهای اولیه در نهضت امام خمینی (ره) مسئله دفاع از مظلومان بود که مسئله فلسطین و حمایت از فلسطینیان در صدر این هدف قرار داشت؛ زیرا که انقلاب اسلامی ایران بر باورهای اسلامی مردم استوار و مسئله فلسطین جزیی از این باورها بود. صهیونیست‌ها نیز از این موضوع آگاه بودند.^۲ رهبر معظم انقلاب اسلامی در رابطه با راه‌حل مسئله فلسطین می‌فرماید:

من عرضم این است که این استقامت را، این روحیه را باید در مردم هر چه می‌توانید پایدار کنید، شما گفتید و درست هم گفتید: راه‌حل مسئله فلسطین، مقاومت و مبارزه است، این درست است، لکن این مقاومت و مبارزه، موقوف است بر حفظ روحیه این مردم، حفظ امید این مردم، نگه‌داشتن مردم در صحنه، این به نظر من بزرگ‌ترین کاری است که مجموعه‌های فلسطینی و سازمان‌های فلسطینی، مبارزان فلسطینی باید انجام بدهند.^۳

مقام معظم رهبری در جایی دیگر می‌فرماید:

... امروز بحمدالله عنصر ایمان و جهاد اسلامی در مبارزات ملت فلسطین در داخل وطن زنده شده و به همین جهت معادله قدرت در فلسطین به سود فلسطینیان نسبت به گذشته تغییر کرده است. جوانان و کودکان و زنان و مردانی که امروز مظلومانه در شهرهای

۱. بیژن اسدی، یک بررسی تطبیقی؛ سیاست خارجی ایران درباره مسئله فلسطین در دوران پهلوی و جمهوری اسلامی ایران، تهران، مؤسسه تحقیقات و توسعه علوم انسانی، ۱۳۸۶، ص ۱۲۵.
 ۲. حسین منصوری، «انقلاب اسلامی ایران و مسئله فلسطین»، رسالت، ۱۳۸۹/۳/۹.
 ۳. سید علی خامنه‌ای، فلسطین از منظر حضرت آیت‌الله سید علی خامنه‌ای، به کوشش سعید صلح میرزایی، تهران، انقلاب اسلامی، ۱۳۹۰، ص ۳۵۷.

در مجموع اندیشه انتفاضه امید به آزادی فلسطین را با باور به تأثیر مبارزات مسلحانه و مردمی، تمرکز بر آزادسازی فلسطین، عدم شناسایی اسرائیل، یأس از دولت‌های عربی، بازگشت به ارزش‌های اسلامی، وحدت مبارزان، آرمان فلسطین، شکست‌پذیر بودن صهیونیست‌ها، نفی صلح با دولت غاصب، شکستن توهم مظلومیت یهودیان در افکار عمومی جهان، ایمان به ایثار جان و مال و اتکا به خود و احیای هویت فلسطینی در میان همه فلسطینیان زنده کرد

وطن مغضوب، با خون خود و بچه‌ها، خیابان‌ها را رنگین می‌کنند و نمازگزارانی که در اجتماعات هفتگی جمعه خود کابوس مرگ را بر اسرائیلی‌های غاصب و مهاجر می‌کوبند، نور امیدی را بر سراسر فلسطین تابانیده‌اند که در تمام چهل سال غصب و قبل از آن در روزگار فشار و اختناق انگلیسی، هرگز سرزمین مقدس آن را به خود ندیده بود و آینده هم متعلق به همین مؤمنین مصمم و مبارز است.^۱

در مجموع اندیشه انتفاضه امید به آزادی فلسطین را با باور به تأثیر مبارزات مسلحانه و مردمی، تمرکز بر آزادسازی فلسطین، عدم شناسایی اسرائیل، یأس از دولت‌های عربی، بازگشت به ارزش‌های اسلامی، وحدت مبارزان، آرمان فلسطین، شکست‌پذیر بودن صهیونیست‌ها، نفی صلح با دولت غاصب، شکستن توهم مظلومیت یهودیان در افکار عمومی جهان، ایمان به ایثار جان و مال و اتکا به خود و احیای هویت فلسطینی در میان همه فلسطینیان زنده کرد.^۲

۷. نقاط اشتراک انقلاب اسلامی و انتفاضه

در صورتی که بخواهیم به صورت موردی به موارد اشتراک انتفاضه فلسطین و انقلاب اسلامی ایران بپردازیم این موارد به شرح زیر می‌باشند:

عقیده و راهبرد مشترک

انقلاب اسلامی ایران، گرچه یک انقلاب شیعی است، ولی همانند هر مسلمان و هر جنبش اسلامی، به وحدانیت خدا (لا اله الا الله) و به رسالت پیامبر اکرم (ص) (اشهد ان محمداً رسول الله) معتقد است. کعبه را قبله آمل و آرزوهای معنوی خود می‌داند، قرآن

۱. پیام مقام معظم رهبری به کنگره عظیم حج ۱۴/۴/۱۳۶۸، WWW.KHAMENEI.IR

۲. حمید پاشاپور یوآلاری، همان، ص ۱۱۵.

را کلام خداوند سبحان و آن را منجی بشریت گمراه تلقی می کند و به وحدت آحاد امت اسلامی اعتقاد راسخ دارد.

دشمن مشترک

انقلاب اسلامی و جنبش های اسلامی در فلسطین دارای دشمن مشترک اند. این دشمن مشترک همان استکبار جهانی به سرکردگی امریکا و اسراییل است که کیان اسلام را تهدید می کند.

هدف مشترک

انقلاب اسلامی ایران و جنبش های اسلامی، خواهان برچیده شدن ظلم و فساد [اشغالگری] و اجرای قوانین اسلام و استقرار حکومت اسلامی در جامعه مسلمانان و به اهتزاز درآمدن پرچم لاله الاالله در سراسر جهان از طریق نفی قدرت ها و تکیه بر قدرت لایزال الهی و توده های مردم اند.^۱

نتیجه گیری

قبل از شکل گیری انقلاب اسلامی ایران، به رهبری امام خمینی (ره)، نگاه جنبش ها و احزاب مختلف در جوامع اسلامی نسبت به دین اسلام به عنوان یک ایدئولوژی برای حکومت و مبارزه مطرح نبود؛ به همین دلیل جنبش های مختلف روی به مکتب های مختلف فکری همچون مارکسیسم و ناسیونالیسم آورده بودند، که در تضاد با مرام اسلامی بود. به همین دلیل جوامع اسلامی دچار یک نوع بحران هویت بودند که در این حین انقلاب اسلامی با محوریت دین به منصفه ظهور رسید و دین را از عرصه رکود خارج کرده و به عنوان زیربنای قرار داد. بدین ترتیب جنبش هایی در جوامع اسلامی به تأسی از انقلاب اسلامی حاصل شدند؛ که از جمله این جنبش ها، مقاومت اسلامی حماس و جهاد اسلامی در فلسطین است. پیروزی انقلاب اسلامی در ایران، موجی از امید و انگیزه را در میان مبارزان فلسطینی ایجاد نمود. پیروزی انقلاب اسلامی در ایران نشان داد که اسلام یگانه راه حل و جهاد بهترین روش مبارزه است.

۱. مرتضی شیرودی، «انقلاب اسلامی و جنبش های اسلامی»، اندیشه/انقلاب/اسلامی، ش ۱۰، ۱۳۸۸، ص ۱۸۳.